

К. Вераскоўская

КАШЭЧЫ СЛЕД У ЕЎРАПЕЙСКАЙ І АЗІЯЦКАЙ ФРАЗЕАЛОГІІ (на матэрыяле англійскай, беларускай і японскай моў)

Фразеалагізм (фразеалагічная адзінка, ФА) – уласцівае толькі дадзенай мове ўстойлівае спалучэнне слоў, значэнне якога не вызначаецца значэннем узятых паасобку слоў у яго складзе. Мэта працы – выяўленне семантычнага патэнцыялу ФА, а таксама ўніверсальных і спецыфічных з’яў у структуры і семантыцы англійскіх, беларускіх і японскіх фразеалагізмаў з кампанентам – найменнем жывёлы з сямейства кашэчых. Матэрыял даследавання – 210 японскіх, 94 англійскіх і 53 беларускіх самастойна адабраных ФА з кампанентам – найменнем жывёлы з сямейства кашэчых.

У англійскіх ФА лексіка-семантычная група (ЛСГ) «Жывёлы з сямейства кашэчых» прадстаўленая 5 лексемамі: *cat* ‘кот’ (67 ФА), *lion* ‘леў’ (15 ФА), *tiger* ‘тыгр’ (8 ФА), *kitten* ‘кацяня’ (3 ФА) і *leopard* ‘леопард’ (1 ФА). У японскіх ФА ўжываюцца 4 лексемы: 虎 *tora* ‘тыгр’ (98 ФА), 猫 *neko* ‘кот’ (94 ФА), 獅子 *shishi* ‘леў’ (18 ФА) і 豹 *hyo* ‘леопард’ (5 ФА). У беларускіх ФА вылучаецца толькі лексема *кот* (37 ФА), магчымыя варыянты – *кошка* (9 ФА), *котка* (4 ФА), *каток* (3 ФА).

Падчас даследавання выяўленыя тыпы міжмоўных фразеалагічных адпаведнасцей: безэквівалентныя фразеалагізмы, монаэквівалентныя фразеалагізмы, абмежавана/часткова супадаючыя ФА, фразеалагічныя аналагі.

Вучоны А. А. Патэбня сцвярджаў існаванне сістэм словаў, аб’яднаных на аснове асацыятыўна-псіхалагічных сувязей. У даследуемых ФА адлю-

строўваюцца наступныя асацыятыўна-семантычныя сувязі: «леў – небяспека» (англ.), «тыгр – небяспека» (яп.), «тыгр – вялікі, дабрадзейны чалавек» (яп.), «кот – нягодны, шкадлівы чалавек» (беларус., англ., яп.).

Пры супастаўляльным аналізе англійскіх, беларускіх і японскіх фразеалагізмаў мы карысталіся класіфікацыямі ФА Д. А. Дабравольскага і Т. Г. Герасімцавай, згодна з якімі ФА класіфікуюцца як ідыёмы, калакацыі, прыказкі, устойлівыя фразеалагічныя выразы з іерогліфаў (四字熟語 *yojijukugo*).

У групе японскіх ФА найбольш распаўсюджаныя прыказкі і прымаўкі, а ў групе англійскіх і беларускіх – ідыёмы. Некаторыя групы фразеалагізмаў (калакацыі, *yojijukugo*) уключаюць у сябе адзінкі толькі японскай мовы, у той час як англійскія і беларускія ФА былі прылічаныя да ідыём або прыказак. Найменш распаўсюджанымі сярод японскіх ФА з’яўляюцца *yojijukugo*. Сярод беларускіх ФА колькасць ідыём саступае колькасці прыказак, у англійскіх ФА – адваротная сітуацыя. За выключэннем ФА японскай мовы, у большасці фразеалагізмаў прэвалюе адмоўная канатацыя. Мы тлумачым гэта нязгодай соцыуму з негатыўнымі праявамі прыроды чалавека і імкненнем выразіць гэта вербальна сродкамі фразеалогіі. Большасць ФА мае вытокі з непасрэднага жыццёвага вопыту народаў, якія з цягам часу пачалі атаясамліваць катой з людзьмі і даваць адзнаку дзеянням ці рысам чалавека з дапамогай апісання кашэчых звычак. ФА цесна звязаныя як з фонавымі ведамі носьбітаў мовы, іх практычным досведам, так і з культурна-гістарычнымі традыцыямі народа.